

Ville Lähde

Ympäristöfilosofia aikakausjulkaisuja

Vaikka ympäristöfilosofia on suhteellisen nuori ja pieni ala, on tutkijalle, opiskelijalle tai aiheesta muuten kiinnostuneelle tarjolla paljon materiaalia. Ympäristöfilosofisia antologioita ja johdatusteoksia on julkaistu viimeisen kymmenen vuoden aikana toistakymmentä, ja kiinnostavia monografioita ilmestyy tasaiseen tahtiin. Itsetietoisien ympäristöfilosofian lisäksi laajempaa ympäristöajattelua ilmestyy vielä enemmän – rajojen vetäminen riippuu tietysti filosofiakonseptiosta ja ympäristökysymyksen määritelmästä. Esimerkiksi globalisaatio- ja kehityskriittisessä kirjallisuudessa on paljon ympäristöfilosofisesti merkittävää.

Akateemisen ympäristöfilosofian tieteellisiä aikakausjulkaisuja ilmestyy paperimuodossa tällä hetkellä neljä. Kaikki niistä noudattavat refereekäytäntöä. Monia muita julkaisuja ilmestyy sähköisessä muodossa – tosin niiden aktiivisuus vaihtelee. Kaikki paperimuotoiset lehdet toimitetaan joko Yhdysvalloissa tai Iso-Britanniassa, mikä ei ole yllättävää. Ympä-

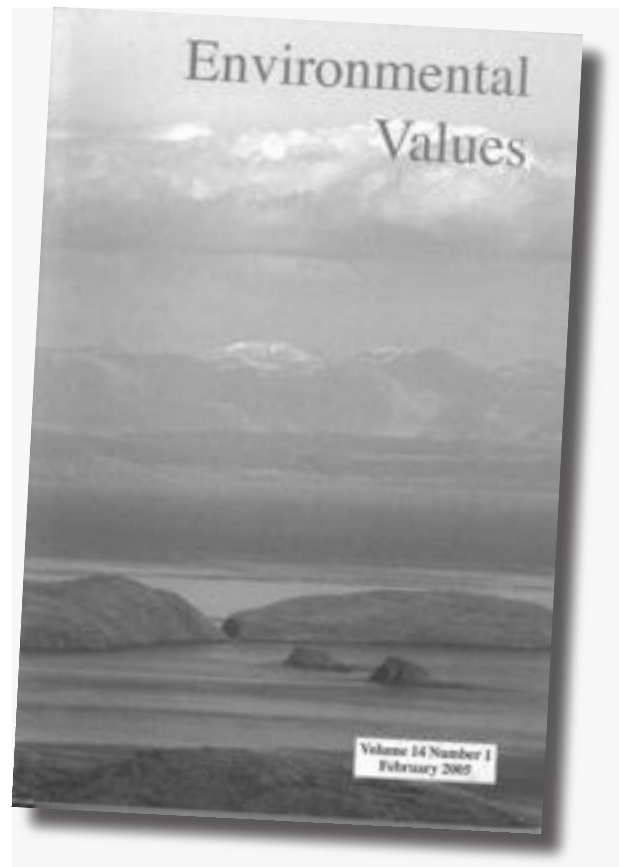
ristöfilosofia syntyi nimettynä tutkimusalana pohjoisamerikkalaisessa keskustelussa, vaikka samankaltaista keskustelua oli käyty monissa maissa. Valtaosa ”klassikkoteksteistä” tuli silti englanninkielisestä maailmasta. Edelleenkin etenkin Yhdysvallat on julkaisukentässä keskiössä niin kirjoittajien, tutkijuseurojen kuin kysymysten kannalta. Pohjoisamerikkalaisen ympäristöajattelun ja -suojelun kritiikki ja siihen liittyvä vanhakantaisen luonnonsuojelun ja yhteiskunnallisuuden otteen jännite on esillä jokaisessa lehdessä.

Tästä huolimatta kaikki julkaisut pitävät säännöllisesti esillä myös muunlaista keskustelua ja julkaisevat tekstejä myös muista näkökulmista kun alaa hallitsevasta analyttisen etiikan perinteestä. Esimerkiksi fenomenologiaa käsitteleviä tekstejä on ilmestynyt 80-luvun alusta lähtien, siis jo ensimmäisissä julkaisuissa.

Aikakausjulkaisuja seurataksa tulee sille ympäristöfilosofisen keskustelun filosofinen hajanaisuus. Ajattelijoilta tuntuu olevan hyvin

erilaisia käsityksiä siitä, mitä he ’filosofialla’ tarkoittavat ja millaisena he näkevät filosofisen ajattelun merkityksen. Monissa kiistoissa on selvästi näkyvissä erilainen ympäristökysymyksen politiikan ja filosofian suhde. Mikä on filosofian suhde käytäntöön? Miten erilaiset filosofian projektit eroavat toisistaan suhteessa ympäristökysymykseen? Onko ympäristöfilosofia filosofian ala, vai tuleeeko ’filosofia’ ymmärtää laajemmin? Näistä eroista kuitenkin puhutaan harvemmin, ja filosofiakonseptioiden erot piiloutuvat yksittäiskysymysten taakse.

Tällaiselle keskustelulle olisi mielestäni tilausta. Muuten erilaisten ympäristöajattelun muotojen radikaalitkin erot esim. suhteessa taloudellis-poliittisiin kysymyksiin ja yhteiskunnallisen toiminnan suuntiin jäävät näennäisen ’ympäristöfilosofian’ institutionaalisen yhtenäisyyden peittoon. Ympäristöfilosofia on välttämättä sidoksissa käytännön ongelmiin ja moraaliseen huoleen,

joten filosofian luonteen ymmärtäminen on olennainen kysymys.

* * *

Environmental Ethics on alan ensimmäinen julkaisu. Ympäristöetikko Eugene C. Hargrove perusti sen vuonna 1979, ja kymmenen vuotta myöhemmin sen ympärille perustettiin tutkimuskeskus *Center for Environmental Ethics*. Vuodesta 1990 lähtien molempien keskuspaikka on ollut Pohjois-Texasin yliopisto. Tutkimuskeskus julkaisee lehden lisäksi kirjoja sekä järjestää koulutusohjelmia ja konferensseja. *Environmental Ethics* ilmestyy neljä kertaa vuodessa. Joka numerossa arvioidaan myös alan uutta kirjallisuutta.

Lehti on edelleen angloamerikalaisen ympäristöfilosofian tärkein keskustelufoorumi. Merkittävät suunnanmuutokset tai uudet kysymykset näkyvät nopeasti sen sivuilla. Alkuvuosina suurin osa lehdessä julkaistuissa teksteistä sivusi luonnon arvottamisen teoriaa, mutta aihepiiri

laajeni hyvin pian. Lehdessä on käyty pitkiä keskusteluita mm. ekofeminismistä, Heideggerin tulkinnoista ja itämaisten ajatteluperinteiden merkityksestä. Yhteiskunnallista oikeudenmukaisuutta korostavan *environmental justice* -liikkeen nousu on näkynyt konkreettisia ympäristökysymyksiä käsittelevissä teksteissä.

Vuoden 2005 numeroiden artikkeleissa pyriteltiin osaksi lehden ikuisuusteemoja: 'erämaaluonnon' (*wilderness*) korostuksen kritiikki ja siihen liittyvä luonto-kulttuuridualismin pohdinta, vanha arvokeskustelu ja etenkin itseisarvon käsitteestä kiistely sekä mm. fenomenologiaan nojautuva kokonaisvaltaisen luontosuhteen uudistamisen idea. Viimeisellä on taustaa yhdysvaltalaisessa transendentalistisessa luontoajattelun perinteessä.

Uudenlaisesta keskustelusta käy esimerkiksi Will Jenkinsin *Assessing Metaphors of Agency*, joka käsittelee metaforisuuden ongelmia ympäristöpuheessa. Jenkinsin mukaan luontokäsitysten metaforisuus on nostettu

tapetille, mutta ympäristöajattelijat eivät kiinnitä huomiota inhimillisen toiminnan metaforiin. Konkreettiset käytännöt jäävät esimerkiksi yksinkertaisen tuhoisuus-hoivaaminen -asetelman varjoon. Näin ympäristön ja ympäristösuhteiden kompleksisuus unohtuu.

Center for Environmental Ethics:

www.cep.unt.edu/

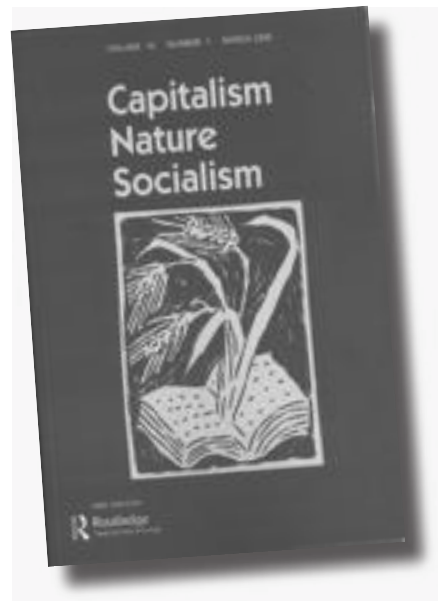
Environmental Ethics -lehti:

www.cep.unt.edu/enethics.html

* * *

Iso-Britanniassa ilmestyvä, Lancasterin yliopistosta käsin toimiva *Environmental Values* perustettiin vuonna 1992. Lancaster on monelle suomalaiselle ympäristöfilosofian opiskelijalle ja tutkijalle tuttu paikka, sillä siellä järjestetään alan koulutusta myös kansainvälisille opiskelijoille. Lehti ilmestyy neljä kertaa vuodessa. Artikkeleiden lisäksi siinäkin julkaistaan kirja-arvioita.

Environmental Values ei ole vain ympäristöfilosofinen julkaisu, vaan

se pyrkii aidosti monitieteiseen näkökulmaan. Vaikka esimerkiksi *Environmental Ethics* julkaisee joskus taloustieteeseen, oikeuteen ja hallintoon liittyviä tekstejä, on lähestymistapa yleensä ”puhtaammin filosofinen”. *Environmental Values* käsittelee paljon useammin käytännöllisiä ympäristökysymyksiä, ja artikkeleissa käytetty teoreettinen välineistö on rikkaampaa.

Vuoden 2005 kolmas numero keskittyi teemaan *Nature and Continental Philosophy*. Kokoelma on kiinnostava, joskin teeman toimittaja lähtee kummallisen angloentrisestä käsityksestä. Kuten edellä todettiin, toiminnan keskus on ollut angloamerikkalaisessa maailmassa, mutta toimittaja tuntuu sivuuttavan muut traditiot. Hän ottaa huomioon vain ”vaikutukset” ympäristöfilosofiaan. Teemakokonaisuudessa nousee esiin tiettyjä perusteemoja. Mannermaisuuksien nimissä tehdään konstruktivistista ”tieteellisten” ympäristökäsitysten kritiikkiä. Asetelma on jossain määrin yksinkertaistettu, sillä tietty kriittinen tieteenfilosofia kumpuaa angloamerikkalaisesta perinteestä. Toisaalta artikkeleissa käsitellään romantiikkaa ja saksalaista idealismia ja pohditaan luontokäsityksen uudis-

tamisen tarvetta niiden pohjalta. Samanlaisesta näkökulmasta käsitellään myös mm. Nietzschen, Heideggerin ja Merleau-Pontyn ajattelua. Michael S. Carolanin *Disciplining Nature* poikkeaa linjasta, hän käsittelee ’luonnon’ sijaan konkreettisia tuotantojärjestelmiä ja niihin liittyvää valtaa.

Muuten vuoden artikkeleista voi nostaa esiin Derek D. Turnerin kirjoituksen *Are we at War with Nature?* Turner käsittelee sodan metaforien erilaista roolia ympäristökeskustelun historiassa ja nykypäivänä. www.cep.unt.edu/values.html tai www.ericademon.co.uk/EV.html

Tilaukset kannattaa hoitaa Turpin Distributionin kautta, sillä lehden oma tilauspalvelu on hieman hankala. www.turpin-distribution.com/

Lancaster University, Institute for Environment, Philosophy & Public Policy: www.lancs.ac.uk/fass/ipp/research/cp.htm

* * *

Yhdysvaltalainen *Ethics and the Environment* syntyi vuonna 1995. Sen julkaisija on Indiana University Press, ja toimituksen keskus on Georgian yli-

opistossa. Lehti ilmestyy kaksi kertaa vuodessa. Ulkoasultaan se on hyvin pelkistetty filosofinen joulunlehti: siinä ei julkaista kirja-arvioita tai keskustelua kuten edellisissä.

Vuoden 2005 toinen numero oli ympäristöfilosofian ja epistemologian erikoisnumero. Teeman toimittajien pyrkimyksenä on kytkeä yhteen erilaisia epistemologian kontekstualisoimisen pyrintöjä ja sitä kautta oikeuttaa ympäristöfilosofian asemaa ”oikeana” filosofiana. Toimituksellinen lähtökohta on vähintäänkin kummallinen. Artikkelit eivät kuitenkaan ole sitoutuneet siihen. Silti ne eivät ole erityisen kiinnostavia ympäristöfilosofian käytännön teemojen kannalta. Suhde käytäntöön jää lähinnä abstraktin ”tiedon maailmallisuuden” tasolle. Opiskelijalle, joka haluaa laajentaa lukeneisuuttaan ja tutustua kriittisen tieteenfilosofian ja -teorian teemoihin, erikoisnumero voi olla kuitenkin hyödyllinen.

Suomalaisedustuksesta pitää huolta eläinetiikka Elisa Aaltola artikkelillaan *Animal Ethics and Interest Conflicts*, jonka teemat ovat tuttuja hänen tuoreen kirjansa lukijoille. Sopii toivoa että Aaltolan peräänkuuluttama eläinetiikan käytännöllistäminen ja kontekstualisoiminen

saa vastakaikua kansainvälisessä keskustelussa.

Ethics and the Environment -lehti
<http://www.phil.uga.edu/eande/>

* * *

Neljästä alan aikakausjulkaisusta Routledgen julkaisema *Capitalism, Nature, Socialism* on selvästi ohjelmallisempi. Se ilmoittaa edustavansa ekososialistista tai punavihreää suuntausta. Lehden internetsivuilla kävijä saa heti kärkeen luettavakseen ”ekososialistisen manifestin”. Pähkinänkuoressa lehden linjaa voisi kuvata niin, että se korostaa ympäristöongelmien yhteyksiä muihin yhteiskunnallisiin kysymyksiin, ihmisten ja muun luonnon hallinnan yhteyksiä ja kapitalismin kritiikkiä.

Lehti pyrkii täyttämään akateemiset standardit, eikä sitä lukiessa ainakaan tunnu, että tekstejä valittaisiin poliittisiin perusteisiin. Kirjoittajat edustavat hyvin erilaisia vasemistolaisia näkemyksiä. Vuoden 2005 numeroissa käydään keskustelua mm. Bruno Latourin työstä ja hänen viitoittamastaan toimijaverkkoteoriasta (*actor network theory*), joka on saanut niin kiitosta kuin kritiikkiä juuri poliittisen herkkyyden suhteen.

Lehdessä käsitellään myös ajankohtaisia kysymyksiä paljon enemmän kuin edellisissä. Vuoden 2005 ensimmäisen numeron teema oli luonnon tuotteistaminen (*Commodification of Nature*), joka on yhä ajankohtaisempi ns. intellektuaalisen omaisuuden institutionalisoitumisen myötä. Muissa numeroissa käsiteltiin mm. Yhdysvaltain uutta politiikkaa, Irakin sotaa ja luonnonkatastrofien tematiikkaa.

www.cnsjournal.org

* * *

Julkaisuja internetissä:

Do or Die

Vuosina 1992–2003 ilmestynyt brittiläinen uusien yhteiskunnallisten liikkeiden foorumi. Paino on ympäristökysymyksissä. Sisältää kiinnostavia näkymiä ympäristöliikehdintään

sekä korkeatasoisia historiallisia ja filosofisluonteisia kirjoituksia. Suuri osa kirjoituksista luettavissa lehden nettisivuilta.

www.eco-action.org/dod/index.html

Trumpeteer –

A Journal of Ecosophy

Syväekologisesta perinteestä ponnistava julkaisu, joka ilmestyi alkuaan paperimuodossa. Perustettu 1983. Lähti liikkeelle Arne Næssin ajattelusta, mutta laajeni mm. fenomenologiseen ympäristöajatteluun. Artikkeleita luettavissa nettisivuilta.

<http://trumpeter.athabasca.ca/>

Harbringer

– *A journal of social ecology*

Yhdysvaltalaisen filosofin Murray Bookchinin ajattelun ympärille kehkeytynyt yhteiskunnallisen ympäristöfilosofian projekti. Nettilehteä julkaisee *Institute of Social Ecology*.

www.social-ecology.org/harbringer/

Fifth Estate

Anarkistinen julkaisu, ilmestynyt vuodesta 1965. Lehdessä käsitellään usein ympäristöteemoja, etenkin primitivististä ajattelua. (Katso esim. <http://www.primitivism.com/>)

www.fifthestate.org/fepages/index.html

Organisation & Environment

Ympäristötutkimuksen julkaisu, jossa silloin tällöin myös ympäristöfilosofisia kirjoituksia.

www.coba.usf.edu/jermier/journal.htm

Inclusive Democracy

Erilaisia ympäristökysymyksen yhteiskunnallisia ulottuvuuksia käsittelevä julkaisu. Ilmestyi aiemmin nimellä *Democracy & Nature*

www.inclusivedemocracy.org/journal/

* * *

Muita ympäristöfilosofian nettilähteitä:

International Association for Environmental Philosophy on Yhdysval-

loissa toimiva organisaatio, joka järjestää alan konferensseja.

www.environmentalphilosophy.org/

International Society for Environmental Ethics on sekin Yhdysvalloissa toimiva järjestö. Nettisivuilla on laaja ympäristöfilosofisen kirjallisuuden bibliografia. Järjestää konferensseja.

www.cep.unt.edu/ISEE.html

Filosofia ambientale on italialainen ympäristöfilosofian sivusto.

www.filosofia-ambientale.it

<http://wds.bologna.enea.it/index.htm>

Green Fuse on Ympäristöfilosofian hakuteos.

www.thegreenfuse.org/

EnviroLink on kattava ympäristöaiheisten nettisivujen hakemisto.

www.envirolink.org/